

Artur Andrzejuk

Lekcja I "Komentarza" Tomasza z Akwinu do "Etyki Nikomachejskiej" : wstęp Tłumacza

---

Rocznik Tomistyczny 3, 241-243

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Lekcja I Komentarza Tomasza z Akwinu do *Etyki Nikomachejskiej*

Wstęp Tłumacza

Komentarz Tomasza z Akwinu do *Etyki Nikomachejskiej*, jedynej znanej w średniowieczu *Etyki* Arystotelesa, powstał w latach 1271-1272 podczas drugiej „rengensury” Akwinaty na Uniwersytecie Paryskim. Tomasz pisał go równoległe z częścią II-II *Summy teologii*. Jest to opinia dość zgodnie współcześnie przyjmowana (J. A. Weisheipl, J.-P. Torrell). Wcześniej, na podstawie opinii Bartłomieja z Lukki, przyjmowano, że *Komentarz* ten powstał w okresie „rzymskim”, czyli w latach 1265-1267¹.

Nie było także wśród badaczy zgody co do charakteru i wartości tego *Komentarza*. É. Gilson zdawał się traktować go włącznie jako wykład etyki Arystotelesa i podkreślał, że we wszystkich swoich komentarzach do dzieł Stagiry-

ty, Tomasz jest arystotelikiem, a nie tomistą. Całkowicie odmiennego zdania był F. Van Steenberghen, który właśnie w *Komentarzu* Tomasza do *Etyki Nikomachejskiej* dostrzegł czysto filozoficzną myśl etyczną Akwinaty².

Prezentowany fragment dotyczy najważniejszych rozróżnień metodologicznych, odnoszących się do filozofii moralnej – jej przedmiotu, podziałów i celów.

Podstawą tłumaczenia był tekst: Sancti Thomae Aquinatis, *In decem libros Ethicorum Aristotelis ad Nicomachum*, ed. III, cura et studio R. M. Spiazzi, MARIETTI, Torino 1986. Z tego wydania zaczerpnięto także synopsę do tłumaczonej lekcji, którą przytoczono *in extenso* i także przetłumaczono.

¹ Dyskusja na ten temat przetoczyła się w połowie ubiegłego stulecia. Rozstrzygające okazały się wnikliwe ustalenia R.-A. Gauthiera. Poszczególne etapy tej dyskusji ukazują następujące artykuły: G. Verbeke *La date du commentaire de S. Thomas sur l'Éthique à Nicomaque*, „Revue Philosophique de Louvain” 47(1949)14, s. 203-220; R.-A. Gauthier, *La date du Commentaire de saint Thomas sur l'Éthique à Nicomaque*, „Recherches de théologie ancienne et médiévale” 18 (1951), s. 66-105; A. Mansion, *Autour de la date du commentaire de saint Thomas sur l'Éthique à Nicomaque*, „Revue Philosophique de Louvain” 50 (1952) 27, s. 460-471.

² É. Gilson, *Tomizm. Wprowadzenie do filozofii św. Tomasza z Akwinu*, tłum. M. Tazbir, Warszawa 1960, s. 18; F. Van Steenberghen, *Le thomisme*, Paris 1983 oraz przekład najbardziej interesującego nas w tej kwestii fragmentu w niniejszym numerze Rocznika Tomistycznego: F. Van Steenberghen,

LECTIO I
(1-18 [1-8])

Ostenditur circa quod versetur philosophia moralis, quid sit subiectum eius, quis finis, et quae sit finum diversitas

SYNOPSIS

INTRODUCTIO

Quibusdam praemissis per modum introductionis (1-7), tractat:

- 1) De ordine partium philosophiae et speciatim de obiecto philosophiae moralis (1-5)
- 2) De divisione philosophiae moralis in
monasticam
oeconomicam
politicam (6)
- 3) De intentione Aristotelis in libro *Ethicorum* (7)

PROOEMIUM - Ponit *prooemium* (7-42)

I. Exponit *intentionem* (8-31 [1 ss.])

A) Praemittit quaedam (8-18 [1])

1) *Proponit necessitatem finis* (8-14 [1])

a) Enunciat *omnia humana ordinari in finem*
(8-11 [1])

j) Explicat *intentionem* (8 [1])

jj) Manifestat *illam* (9-11 [2])

b) Ponit *diversitatem finium* (12-13 [3])

c) *Comparat fines ad invicem* (14 [4])

2) *Comparat habitus et actus ad finem* (15-18 [5])

a) Manifestat *diversa ad diversos fines ordinari*
(15 [5])

b) *Ordinat habitus ad invicem* 16 [6].

c) *Proponit ordinem finium ex ordine habituum*
(17 [7])

d) *Animadvertit aliquid* (18 [8])

Tomizm. Rozdział piąty: Filozofia postępowania moralnego, tłum. I. Andrzejuk, s. 253-261 Szerzej na ten temat w artykule: I. Andrzejuk, *Aristotélisme ou Thomisme. La dispute sur le caractère du discours de l'éthique dans le Commentaire de saint Thomas à L'Éthique à Nicomaque*, w: *Glossae, Scholia, Commentarii*, red. M. Mejór, Berlin 2014, s. 135-143. Analityczne badania tego problemu znajdują się z kolei w doktoracie I. Andrzejuk, *Filozofia moralna Tomasza z Akwinu na tle etyki Arystotelesa*, Warszawa 2005, dostępnym pod adresem: http://katedra.uksw.edu.pl/publikacje/izabella_andrzejuk/dr_izy.pdf. Obszerne sprawozdanie z tych badań opublikowane zostanie w kolejnym numerze (4 z 2015) Rocznika Tomistycznego.

LEKCJA I

(1-18 [1-8])

Przedstawia się problematykę związaną z filozofią moralną, jej przedmiotem, celem oraz podziałem celów

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

Pewne sprawy zapowiada we wprowadzeniu (1-7), gdzie mówi:

- 1) O uporządkowaniu działów filozofii, szczególnie w odniesieniu do przedmiotu filozofii moralnej (1-5).
- 2) O podziale filozofii moralnej na:
  - monastykę [etykę życia osobistego]
  - ekonomikę [etykę życia rodzinnego]
  - politykę (6) [etykę życia społecznego]
- 3) O zamiarze Arystotelesa w księdze *Etyk* (7)

WSTĘP – Przedstawia zagadnienia wstępne (7-42)

I. Objaśnia *zamierzenia* (8-31[1nn])

A) Zapowiada pewne rzeczy (8-18[1])

1) *Przyjmuje konieczność celu* (8-14[1])

a) *Głosi, że wszelkie ludzkie [działania] przyporządkowane są celowi* (8-11[1])

j) *Wyjaśnia zamierzenie* (8[1])

jj) *Dowodzi je* (9-11[2])

b) *Przyjmuje różnorodność celów* (12-13[3])

c) *Porównuje cele względem siebie* (14[4])

2) *Porównuje sprawności i działania do celu* (15-18[5])

a) *Dowodzi różnego przyporządkowania różnych celów* (15[5])

b) *Porządkuje wzajemnie sprawności* (16[6])

c) *Przedstawia porządek celów wynikający z porządku sprawności* (17[7])

d) *Zwraca uwagę na jeszcze jedną sprawę* (18[8])